

LBRIS

We know
books

PAGINI DESPRE BASARABIA

**BASARABIA
ÎN PARLAMENTUL
MARGHILOMAN**

Text ales și stabilit, note și comentarii, postfață
de **Victor DURNEA**

Prefață de **Ion ȚURCANU**

Ș T I I N Ț A

Culegerea de față conține stenogramele dezbaterilor parlamentare din vara anului 1918 din așa-numitul parlament Marghiloman. Aceste stenograme ne oferă o sumă de date de indiscutabilă valoare istorică, care contribuie mult la clarificarea unor momente importante mai puțin cunoscute din istoria unirii Basarabiei cu Regatul Român, cum ar fi conjunctura politică și militară în care s-a produs fenomenul, principalii factori care au contribuit la pregătirea și realizarea lui, relația dintre puterea politică și voința populară în acest proces, paternitatea textului Declarației Sfatului Țării din 27 martie 1918.

Responsabil de ediție: Mihai Papuc
Corectori: Mariana Belenciuc, Maria Cornesco
Redactor tehnic: Nina Duduciuc
Machetare computerizată: Ion Dogaru
Copertă și concepție grafică: Vitalie Ichim, Romeo Șvet

ÎNTEPRINDEREA
EDITORIAL-POLIGRAFICĂ

ȘTIINȚA

str. Academiei, nr. 3, MD-2028, Chișinău, Republica Moldova
tel.: (+373 22) 73-96-16 (anticamera); (+373 22) 73-99-94 (marketing)
(+373 22) 73-99-83 (depozit); fax: (+373 22) 73-96-27
e-mail: prini_stiinta@yahoo.com
www.editurastiinta.md

Toate drepturile asupra colecției „Pagini despre Basarabia”, inclusiv asupra acestei ediții, aparțin Întreprinderii Editoriale-Poligrafice Știința.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Basarabia în Parlamentul Marghiloman / text ales și stabilit, note și comentarii, postfață de Victor Durnea; prefață de Ion Țurcanu. – Chișinău: I.E.P. Știința, 2021 (Tipogr. „Bons Offices SRL”). – 204 p.: fot. – (Pagini despre Basarabia, ISBN 978-9975-67-995-4).

Referințe bibliogr. la sfârșitul art

ISBN 978-9975-85-272-2

© Text ales și stabilit, note și comentarii, postfață: Victor Durnea. 2018, 2021

© Prefață: Ion Țurcanu. 2018, 2021

© Întreprinderea Editorial-Poligrafică Știința. 2018, 2021

O SURSĂ DE MARE PREȚ PRIVIND UNIREA DIN 1918 A BASARABIEI CU ROMÂNIA

Împlinirea a 100 de ani de la unirea Basarabiei cu România a făcut să crească și mai mult interesul pentru această pagină importantă din istoria românilor. Deși fenomenul nu a fost deloc ignorat nici până acum, totuși unele dintre aspectele lui erau mai puțin cunoscute. Apropierea însă a anului jubiliar al Unirii i-a îndemnat pe cercetători să zăbovească mai mult prin arhive și prin alte locuri păstrătoare de prețioase mărturii ale trecutului, astfel că în ultima vreme am ajuns să cunoaștem despre acest fenomen lucruri pe care nici nu le bănuiam că există. Printre acestea, de un real folos s-au dovedit a fi stenogramele ședințelor parlamentului român de la Iași din vara anului 1918, examinate stăruitor de către cercetătorul ieșean Victor Durnea.

Prima observație care se cere făcută cu referire la aceste documente este că, prin caracterul lor, ele sunt foarte subiective. Avem a face, în cazul de față, cu discursuri parlamentare, pronunțate de deputați care făceau parte din grupări politice adversare. Subiectul central îl constituie Unirea Basarabiei de curând realizată. Reprezentanții formațiunilor aflate în opoziție atacau guvernul Marghiloman pentru maniera în care au făcut Unirea. Conservatorii răspundeau, atacând, la rândul lor, la fel de dur opoziția și pe Averescu pentru greșelile și nereușitele din timpul războiului și pentru indiferența pe care, după părerea lor, au manifestat-o față de Basarabia. Destul de des, discursurile nu erau mai mult decât niște atacuri brutale la persoană, ca de ex. invectivele pline de neadevăruri ale lui A.C. Cuza împotriva lui Constantin Stere. În general, drept urmare a faptului că fiecare grupare căuta să-și atace adversarul fără niciun fel de menajamente, ignorând voită faptele reale care contraveneau acestui demers și manipulând date ce sfidau realitatea, acest gen de materiale pare a fi mai degrabă derutant și dăunător pentru cunoașterea realităților din acea vreme.

Și totuși, în pofida acestei impresii, textele adunate în culegerea de față conțin o sumă de date de indiscutabilă valoare istorică. Aceste documente contribuie mult la clarificarea unor momente importante mai puțin cunoscute din istoria unirii Basarabiei cu Regatul Român, cum ar fi conjunctura politică și militară în care s-a produs fenomenul, principalii factori care au contribuit la pregătirea și realizarea lui, relația dintre puterea politică și voința populară în acest proces, paternitatea textului Declarației Sfatului Țării din 27 martie 1918 ș.a.

De obicei, majoritatea scrierilor istorice românești susțin că unirea Basarabiei a fost determinată de mișcarea națională a românilor basarabeni, de dorința lor de a se reuni cu frații lor din dreapta Prutului, iar această voință a fost realizată prin votul Sfatului Țării. Foarte puține sunt studiile care, bazându-se pe documente de arhivă și pe mărturiile unor participanți la acele evenimente, demonstrează că, în realitate, procesul Unirii a fost mult mai complex și de fapt a avut cu totul alt traseu decât cel pe care îl prezintă tradiția istoriografică. Aceste materiale pun la îndoială inițiativa populară și arată totodată că realizarea Unirii nu s-a datorat doar Sfatului Țării, ci poate într-o măsură și mai mare guvernului român, care în acel moment se afla la Iași.¹

Documentele din culegerea de față vin să confirme rezultatele acestor cercetări. Astfel, de pildă, ele demonstrează fără putință de tăgadă că un rol imposibil de neglijat în realizarea unirii Basarabiei l-au avut Puterile Centrale, adică germanii și austriecii care stăpâneau în acel moment două treimi din teritoriul României. Răspunzând învinuirilor după care conservatorii și-ar fi asigurat susținerea ocupanților în realizarea acestui obiectiv, Constantin Arion, ministrul de Externe în guvernul Marghiloman, pune, în ședința din 12 iunie 1918 a Camerei Deputaților, această întrebare retorică: „Vă întreb un lucru: credeți d-voastră că, cu ocupațiunea austriacă la nord și cu trecerea trupelor germane pe la sud², pe baza tratatului de armistițiu încheiat de d. general Averescu³, se putea alipi Basarabia fără bunăvoința Austriei și a Germaniei?” Iar în ședința de a doua zi avea să repete întrebarea altfel: „Cine își închipuie, cu minte înțeleaptă, că puteam să luăm noi Basarabia, dacă s-ar fi opus Austro-Ungaria și Germania?” Și adăuga: „Fiind

trupe austriace la nord și trupe germane care treceau spre Ucraina la sud, noi puteam să primim unirea Basarabiei fără consimțământul Austriei și fără consimțământul Germaniei? Dacă, domnilor, nu zic abilitatea, dar evenimentele au fost așa, încât dl Marghiloman și cu mine am putut să obținem bunăvoința Germaniei și Austriei, a Bulgariei și a Turciei, consimțământ unanim al Aliatilor..., să se felicite țara că am putut dobândi un asemenea succes”.¹ În aceeași ședință din 13 iunie, Stere confirma aceste declarații, atrăgând atenția deputaților la dramaticismul situației în care s-a făcut Unirea, „când, zicea el, două treimi din țară au fost ocupate de străini, când în nordul Basarabiei erau austrieci, în sud, armata germană trecea prin Bender și întretăia astfel singura linie de comunicație ce mai rămânea cu lumea, fie chiar prin haosul rusesc, în momentele acelea, oricare ar fi fost dorința și visurile noastre ale tuturor de aici și de peste Prut, cheia de la casa noastră nu mai era în mâinile noastre, soluțiunea nu mai atârna de la noi“. Însă Arion, într-o cuvântare ținută în parlament la 23 iunie 1918, avea să facă o precizare principală, și anume că Basarabia, zicea el, „nu ne-au dat-o Puterile Centrale. Puterile Centrale au îngăduit – și în aceasta au arătat buna lor voință către noi – și au făcut posibilă unirea cu Basarabia. Dar nu ne-au dat-o ele; ne-a dat-o Sfatul Țării. S-a dat Basarabia, ea însăși românească”.²

Dar stenogramele dezbaterilor parlamentare arată că, înainte de aceasta, s-a produs un eveniment care avea să asigure condițiile pentru realizarea unirii, și anume intrarea trupelor române în Basarabia, la chemarea Sfatului Țării. Luând cuvântul, în ședința din 26 iunie 1918 a Camerei, Ion Inculeț observa că în decembrie 1917 ținutul se afla într-o situație disperată. „Noi, zicea el, ne aflam într-o așa stare, când credeam că toată Basarabia va fi distrusă... În timpul acesta, ce trebuia să facem noi? Către cine trebuia să ne adresăm? Domniile voastre bine înțelegeți că nu puteam să ne adresăm decât numai la mama noastră, la România. Și noi ne-am adresat și ajutorul l-am primit..., trupele române au venit

¹ Vezi Ion Țurcanu, *Sfatul Țării. Istoria zbuciumată a unei importante instituții politice basarabene*, Chișinău, 2018, p. 188–212.

² Adică prin nordul și sudul Basarabiei.

³ Este vizat tratatul de pace preliminar, încheiat de guvernul Averescu cu Puterile Centrale și aliații lor la Buftea în data de 20 februarie/5 martie 1918.

¹ Asupra acestei situații atrăgea atenția și Marghiloman în discursul ținut la 27 martie 1918 în fața deputaților basarabeni: *Sfatul Țării. Documente*, ed. de Ion Țurcanu, Chișinău, 2016, p. 553.

² Despre contribuția Puterilor Centrale la realizarea unirii Basarabiei avea să vorbească mai târziu și Constantin Hârjeu, fost ministru de Război în guvernul Marghiloman, în volumul *Lui Alexandru Marghiloman omagiu cu prilejul unei îndoite aniversări*, București, 1924, p. 22–23. De altfel, Averescu și unii dintre părtașii săi pretindeau că acest merit le-ar fi aparținut lor, și nu conservatorilor: v. Ion Țurcanu, *Sfatul Țării*, p. 213.

la timp. Dacă ar fi întârziat d. general Broșteanu¹ cel puțin o zi, poate nu aş mai fi avut fericirea să fiu aci să vorbesc în fața domniilor voastre... Noi am fost salvați. Sfatul Țării nicio zi nu a fost ca să nu lucreze. Această, mulțumită trupelor frățești, care au venit în ajutor la timp.“

Chestiunea asupra căreia cercetătorii nu au ajuns nici până astăzi la un consens este cine totuși a inițiat procesul unirii Basarabiei. Stenogramele reproduse în această carte nu lasă nicio îndoială că acest proces a început la Iași. Astfel, la 14 iunie, Arion declara: „Când au venit în mijlocul nostru colegii noștri de astăzi, domnii Inculeț și Ciugureanu, și dl Halippa, vicepreședintele Sfatului Țării, a fost o zi de bucurie mare, a fost cel mai frumos consiliu de miniștri care l-am avut în viața mea.“² După care adaugă că anume atunci s-a decis să se facă unirea Basarabiei, cu obiectivul special ca aceasta să-și păstreze autonomia în cadrul Regatului Român. În discursul său de la Cameră, din 26 iunie, Inculeț confirma astfel spusele lui Arion: „Au făcut mult (pentru Unire – I.Ț.), au lucrat înțelegând starea lucrurilor dnii Marghiloman și Arion... Când am venit a doua oară (la Iași – I.Ț.), fiind dnii Marghiloman și Arion la putere, în ședința aceea istorică, despre care d. Arion ne-a spus că a fost cea mai frumoasă ședință din viața lui, am primit răspuns că timpul a venit. Că momentul este de față și Unirea trebuie făcută cât mai degrabă. Noi am plecat la Chișinău. La 26 martie a venit acolo d. Marghiloman și la 27 martie visul românilor basarabeni, cel mai frumos, s-a împlinit“. În aceeași ședință, Inculeț povestea că atunci când fusese invitat la Iași, împreună cu Ciugureanu și Halippa, el le-ar fi spus, între altele, reprezentanților guvernului român: „Dumneavoastră ziceți că a sosit momentul să faceți unirea...“ Această remarcă arată foarte bine de unde venea inițiativa Unirii. Ea este confirmată de mărturiile lui Marghiloman, care la prima întâlnire cu liderii basarabeni, în ziua de 20 martie 1918, a căutat să-i convingă să accepte unirea, deoarece, observa el, „Basarabia e prea slabă pentru a trăi singură și despărțită – ucrainenii pândesc nordul și litoralul mării; nici bani, nici armată. Unirea le-ar face un singur serviciu: să oprească dezmembrarea“. Și întrucât basarabeni, și mai ales Inculeț, se arătau nehotărâți, Arion le-a spus, în ședința din 22 martie a guvernului, că „dacă nu e unire, va fi

anexare“.¹ După încă două zile de discuții și tratative, propunerea lui Marghiloman a fost acceptată, cu condiția ca Basarabia să-și păstreze autonomia. „Dar unindu-ne, avea să zică Inculeț în ședința din 26 iunie a Adunării deputaților, ne-am cerut autonomia.“²

Trebuie reținut însă un detaliu foarte important, și anume că tot atunci Inculeț făcea o observație cât se poate de relevantă pentru înțelegerea corectă a felului cum s-a făcut Unirea. Subliniind meritele lui Marghiloman și Arion în inițierea și realizarea acestei acțiuni, el zice totodată: „Cred că nu era destul, a trebuit încă și lucrul nostru“, adică implicarea Sfatului Țării în acest proces.

Astfel, stenogramele ședințelor parlamentului român din vara anului 1918 arată cât se poate de limpede unde, când și cine a inițiat pregătirile în vederea realizării unirii Basarabiei. O serie întregă de alte surse vin să confirme mărturiile acestor documente istorice.³

Așa cum spuneam mai sus, în tradiția noastră istoriografică predomină părerea că unirea Basarabiei a fost determinată de mișcarea națională a românilor din acest teritoriu. Din motive ușor de înțeles, această impresie caută să o impună și majoritatea discursurilor parlamentare reproduse aici. De ex., Arion zicea că, datorită „instinctului de rasă... Basarabia s-a redeșteptat românească“, iar în Mesajul regal adresat parlamentului era invocat „simțul superior al neamului care a făcut ca frumosul pământ moldovean, rupt din ogorul strămoșesc, să se reîntoarcă la țara-mumă și ca poporul basarabean să se arunce în brațele ei pentru a-i spori puterea de muncă și încrederea în viitor“. Aparent curios, Inculeț părea să împărtășească aceeași viziune asupra atitudinii basarabenilor față de viitoarea lor încadrare în Regatul Român. În cuvântarea pe care am mai menționat-o, din 26 iunie 1918, el zicea că în 1917, „nordul moldovan s-a trezit, și prin instinctul de conservare, și-a luat soarta în mâini“, a știut „să-și găsească drumul“ care îl „ducea la alipirea cu România“. Acesta era însă un discurs politic, care urmărea să arate că Basarabia s-a unit prin propria ei dorință, și nu luată împotriva voinței sale, cum căutau să demonstreze adversarii politici ai lui Marghiloman. Ciugureanu însă, mai sincer decât colegul său, vorbind în ședința din 13 august 1918, îi atenționa pe deputați: „E o mare greșeală ce se face

¹ Generalul Ernest Broșteanu a intrat în Chișinău, în fruntea diviziei a 11-a, la 13 ianuarie 1918.

² Aflăm din altă sursă că acest consiliu s-a ținut în zilele de 22–23 martie 1918: Al. Marghiloman, *Note politice*, vol. III, București, 1995, p. 119, 121.

¹ *Ibidem*, p. 121

² Despre tratativele de la Iași din zilele de 20–23 martie 1918, vezi o informație foarte prețioasă în cartea *Lui Marghiloman...*, p. 22–24, 172–173.

³ Vezi *Ibidem*, p. 173–178; Ion Țurcanu, *Sfatul Țării*, p. 195–200; Idem, *Unirea Basarabiei cu România în 1918*, Chișinău, 1998, p. 171–176.

a crede că țărăimea (basarabeana – I.T.) avea o conștiință națională“. Spre sfârșitul discursului, revenea cu o nouă avertizare: „Basarabia era o țară rusificată și, vă repet, să nu greșiți să credeți că Basarabia avea o înfățișare națională“. Aceste mărturii documentare impun o atitudine rezervată față de relatările despre inițiativa populară a basarabenilor pentru Unire, cum sunt de ex. așa-zisele hotărâri ale zemstvelor din Bălți și Soroca din 3 și, respectiv, 13 martie 1918.¹

Contribuția cea mai importantă, poate, a acestor documente la cunoașterea istoriei unirii Basarabiei o constituie faptul că ele oferă răspunsul la întrebarea cine a scris textul Declarației de Unire votată de Sfatul Țării la 27 martie 1918. Era deja cunoscut că partea a doua a acestui important document istoric, și anume cele 11 condiții care motivau necesitatea acordării autonomiei Basarabiei, a fost alcătuită de Marghiloman, poate cu încă cineva din guvernul său.² Nu se știa însă nimic despre paternitatea preambulului Declarației, care a fost și este intens mediatizat și, de regulă, prezentat ca fiind Declarația propriu-zisă și care are următorul conținut: „În numele poporului Basarabiei, Sfatul Țării declară: Republica Democratică Moldovenească (Basarabia), în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Marea Neagră și vechile granițe cu Austria, ruptă de Rusia acum o sută și mai bine de ani din trupul vechii Moldove, în puterea dreptului istoric și a dreptului de neam, pe baza principiului ca noroadele singure să-și hotărască soarta lor, de azi înainte și pentru totdeauna se unește cu mama sa România“. Însă în ședința din 13 iunie 1918 a Adunării deputaților, Stere spunea: „Am luat parte, prin colaborare activă, la redactarea punctelor concrete ale Declarațiunii de Unire, și pasagiile ce le-a cetit ieri d. Cuza aci au fost dictate de mine“. Or, Cuza a citat anume preambulul acestui document. La sfârșitul discursului său, Stere repetă: „Eu am luat parte la votul unirii și la redactarea Declarației de unire“. Aceste afirmații nu au fost contestate de nimeni: nici de către adversarii săi, nici de membrii guvernului Marghiloman și nici de către reprezentanții Basarabiei în parlamentul român. Prin urmare, nu există nicio îndoială că autorul preambulului Declarației Sfatului Țării din 27 martie 1918 este Constantin Stere, care totodată a contribuit și la redactarea celei de a doua părți a documentului, a celor 11 puncte ale Declarației, al căror text inițial fusese pregătit, așa cum știm, de către Marghiloman.

¹ *Ibidem*, p. 121

² *Ibidem*, p. 199, 206–208.

Documentele ce se editează acum conțin și alte date instructive despre Basarabia și mai cu seamă despre unirea ei cu Regatul Român, cum ar fi contactele basarabenilor cu românii de peste Prut până la război, proclamarea independenței Republicii Democratice Moldovenești, grava criză politică de la Chișinău de la sfârșitul anului 1917 și începutul anului 1918, relațiile populației basarabene cu armata română, problema rechizițiilor făcute aici, instituirea funcției de guvernator și rolul acestuia în administrarea provinciei pe parcursul anului 1918, moșierii basarabeni și atitudinea lor față de Unire ș.a. Merită toată atenția și faptul că unul dintre aceste documente, mai precis, discursul lui Ciugureanu, din 13 august 1918, menționează „biroul de emigranți de la Odesa“, fiind vizat, bineînțeles, așa-numitul Comitet pentru salvarea Basarabiei de la Odesa, care ulterior avea să desfășoare o activitate intensă pentru a încerca să convingă Conferința de Pace de la Paris să conteste drepturile României asupra Basarabiei. Această informație demonstrează că adversarii Unirii începuseră să se organizeze în afara Basarabiei îndată după evenimentele din martie 1918.

Impresia de ansamblu ce rezultă din examinarea sumară a stenogramelor unor ședințe ale parlamentului român, întrunit la Iași în vara anului 1918, este că acestea conțin o informație prețioasă despre unul dintre fenomenele cele mai importante ale istoriei românilor – unirea din acel an a Basarabiei cu România.

Ion ȚURCANU
doctor în istorie,
profesor universitar

NOTĂ ASUPRA TRANSCRIERII TEXTELOR

Textele reunite în volumul de față sunt reproduse *in extenso* după „Monitorul Oficial”, partea a III-a și partea a IV-a. Dezbaterile Adunării deputaților și dezbaterile Senatului, Sesiunea extraordinară 1918, precum și din unele ziare apărute la Chișinău sau Iași. În puținele cazuri când a intervenit cenzura, faptul a fost marcat prin paranteze drepte – [...].

În transcrierea textelor m-am condus după principiul de aur al editării științifice, și anume de a păstra tot ce reprezintă fapt real de limbă, specific autorului (locutorului), și de a înlocui tot ce se datorează numai grafiei vetuste cu forme în acord cu normele ortografiei actuale.

În acest sens, au fost menținute:

1. regionalismele moldovenești, precum următoarele: *mâne, pâne, obicinui, vecinic, înfălegere, samă, ceti, cetitor, colori* etc.; multe dintre ele se întâlnesc pe aceeași pagină cu variantele literare;

2. o seamă de „muntenisme”, de tipul (*eu*) *crez, (eu) văz, să puie, să rămâie, (eu) spui, să spuie, să impuie, să vie* etc.;

3. câteva forme ținând de fenomenul de hipercorectitudine, precum *consimțământ, resfrânge, tutulor*;

4. neologisme cu un aspect fonetic diferit de cel actual, îndeobște apropiat fiecărui de etimonul său: *conștiunți, evoluțiune, revindecațiuni, avocat, avantajoase, complect, competente, falș, mesagiu, personagiu, prezinta, reprezentant, prezumpție, ridiculă, vișepreședinte* etc. (Și acestea au adesea alături dubletele lor literare, de astăzi.);

5. franțuzisme: *să miroateze, exijea*;

6. pluralul în *-i* (implicit, G.D. sg. în *-ii*) al unor substantive feminine, care astăzi primesc *-e* (și, la G.D., *-ei*): *ființi, științi, tendinți – ființii, științii, tendinții* etc.;

7. pluralul în *-e* (implicit, G.D. sg. în *-ei*) al unor substantive feminine care astăzi primesc *-i*: *boale, școale – boalei, școalei*;

8. formele atone ale pronumelor personale de pers. I și a III-a pl.: *ni, li*.

Grafii modificate:

1. *s* intervocalic și *s* tare, precedat sau urmat de vocală (*desacord, desvolta, rășboi*) a fost transcris *-z*;

2. *e* la început de cuvânt sau de silabă, ce urmează unei vocale (*eri, eși, erta, boeri, nevoe, trebue*), a fost transcris *-ie* (*ieri, ieși, ierta, boier, nevoie, trebuie*);

3. forma pronominal-adjectivală *cari* a fost înlocuită cu forma *care*;

4. formele pronumelor și adjectivelor demonstrative feminine sg. *ceia, aceia*, precum și formele *ceia ce, (de) aceea, aceeași* (sg. fem.) au fost transcrise *ceea, aceea, ceea ce, aceeași*;

5. neologismul *idea* a fost redat *ideea*;

6. formele pronumelui de identitate *acelaș, aceeaș* au fost corectate: *aceiași, aceeași*;

7. a fost corectată și forma auxiliarului din componența condițional-optativului: *aș*, în loc de *ași*;

8. diftongul *-ia* a fost transcris *-ea*, când e sufix flexionar pentru imperfect: *cetia = cetea, spunia = spunea*, și când urmează consoanelor *k* și *g*: *chiamă = cheamă, gheată = gheată*;

9. *-n* a fost dublat în cuvinte compuse cu prefixul *în-*: *înnoi*;

10. *-u* scurt final (*obiceiu, războiu, eu voiui*) nu s-a păstrat;

11. formele vechi de pl. (și G.D.) ale adjectivului *nou* (*noui, noue, nouei*) au fost înlocuite cu cele actuale;

12. în locul formelor verbului *a fi – sint, sînteți, sintem –*, au fost introduse formele *sunt, suntem, sunteți*.

În cazul dezacordurilor, forma corectă s-a pus între paranteze drepte.

S-au transcris cu minusculă inițială conform uzanțelor actuale:

1. etnonimele: francez, englez, român, rus etc.;

2. numele punctelor cardinale: nord, sud, est, vest;

3. numele lunilor: ianuarie, februarie etc.

S-au transcris cu majusculă inițială:

1. numele unor instituții: *Ministerul de Finanțe, ministrul Învăță-mântului*;

2. numele unor epoci: *Antichitatea, Evul Mediu*.

În cazul abrevierilor, cele specifice vremii (*d-nul, d-l, d-lui, d-lor*) au fost înlocuite cu cele recomandate astăzi (*dl, dlui, dlor*); s-a păstrat doar *dl.* pentru „domnul”.